

2020 EĞİTİM RAPORU

Şubat 2021

Covid-19 Pandemisinin Kuzey Kıbrıs Eğitim Sistemine Etkileri

Kıbrıs Eğitim Araştırmaları Birliği

Raportörler:

MA. **Salih SARPEN**

Yrd. Doç. Dr. **Kemal Akkan BATMAN**

Doç. Dr. **Yağmur ÇERKEZ**

KEAB 2020 EĞİTİM RAPORU

Yönetim Kurulu

MA. **Salih SARP TEN** (Başkan)

Yrd. Doç. Dr. **Kemal Akkan BATMAN** (Genel Sekreter)

Dr. **Özlem DAĞMAN** (Mali Sekreter)

MA. **Begüm Oluşum ZAI FOĞLU** (Eğitim ve Araştırmalar Sekreteri)

Doç. Dr. **Yağmur ÇERKEZ** (Dış İlişkiler Sekreteri)

MA. **Özge PASTIRMACIOĞLU** (Sosyal İşler Sekreteri)

MA. **Senem KÖKLÜ** (Basın ve Halkla İlişkiler Sekreteri)

Dr. **Cemay Onalt MÜZZİN** (Faal Üye)

MA. **Uğur ÇINAR** (Faal Üye)

MA. **Hatice Cemre DAĞGÜL** (Faal Üye)

Kıbrıs Eğitim Araştırmaları Birliği

Şubat 2021

Lefkoşa.

KEAB, Dünya Eğitim Araştırmaları Birliği üyesidir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
BÖLÜM 1	
2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve	4
COVID-19 PANDEMİSİNE KARŞI EĞİTİMDE ATILABİLECEK ADIMLAR İÇİN KONTROL LİSTESİ	5
Süreçteki En Kritik İhtiyaçlar.....	7
Süreçte En Çok Zorlanılan Konular.....	8
Krizde Eğitim Adına Bir Umut Var mıdır?	9
BÖLÜM 2	
COVID-19 PANDEMİSİNİN KUZAY KIBRIS EĞİTİMİNE ETKİSİ	10
Eğitim Nasıl Etkilendi?	13
Eğitim Bakanlığının Kriz Yönetimi Performansı	15
İvedilikle Değişime – Dönüşüme Gidilmesi Gereken Unsurlar.....	17
BÖLÜM 3	
SONUÇ VE ÖNERİLER	19
Sonuçlar	19
Öneriler	20
KAYNAKÇA	21

2020 Eğitim Raporu

COVID-19 PANDEMİSİNİN KUZEY KIBRIS EĞİTİM SİSTEMİNE ETKİLERİ

GİRİŞ

Bu rapor, COVID-19 Pandemisine karşı eğitimin mümkün olan en etkili şekilde sürdürülebilmesi için eğitim-öğretim uygulamalarına yönelik alınacak her kararın eğitim bilimi ilkeleri çerçevesinde olmasını desteklemek üzere hazırlanmıştır. Raporda Covid-19 Pandemisinin zorunlu kıldığı sosyal izolasyon, fiziksel mesafe ve diğer tüm tedbirlerin okul tabanlı eğitimi nasıl etkileyeceğini, bu etkileri minimize etmek için hangi adımların atılması gerektiği üzerine odaklanılmıştır. Rapor en genelinde, bu dönemde öğrenme fırsatlarını korumak için planlı ve etkili bir strateji bulunmadığı takdirde, yaşanacak aksamaların öğrenciler için ciddi öğrenme kayıplarına neden olacağını, eğitim yöneticilerine alternatif yöntemlerle, eğitimin devamı için nasıl ve hangi alanlarda alternatif planlar yapılması gerektiğini öne çıkarmayı amaçlamaktadır.

Raporun birinci kısmı, Harvard Eğitim Enstitüsü Küresel Eğitim İnovasyon Girişimi'nden Fernando M. Reimers ve OECD-PISA Eğitim Direktörü Andreas Schleicher tarafından hazırlanan "2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve" dokümanından alıntıları, ikinci kısmı ise Kuzey Kıbrıs Eğitim Sistemini ele alan, öğretmen, okul yöneticisi, denetmen, akademisyen ve diğer eğitimcilerin bulunduğu toplam 729 katılımcının yer aldığı "**Yeni Tip Koronavirüs (COVID-19) Salgınının Kuzey Kıbrıs Eğitimine Etkilerinin İncelenmesi**" araştırmasının bulgu ve sonuçlarını içermektedir.

Şüphesiz ki, COVID-19 Pandemisi her şeyden önce bir halk sağlığı meselesidir ve etkisini hafifletmek, büyük ölçüde sağlıkçıların, bilim insanlarının, aşı veya ilaç üretim çalışmalarına ve bunların geniş ölçekte dağıtımının sağlanmasına yönelik, yöneticilerin aldıkları tutumlara bağlı olacaktır. Ne var ki Pandemi ve pandemiye karşı alınan gerekli tedbirler sosyal, ekonomik ve politik hayatı etkilemiştir. Sosyal mesafenin yarattığı hareket kısıtlamaları, ekonomik arz ve talebi azaltmış, işletme ve işleri ciddi anlamda olumsuz etkilemiştir. Bu etki, sağlık altyapılarının en zayıf olduğu ülkelerde ve ülke nüfusunun en savunmasız olduğu kesimlerinde daha zorlayıcı olmuştur.

Pandeminin dünya genelinde en çok etkilediği konulardan biri de eğitimidir. 130'dan fazla ülke salgından korunmak ve hastalığın yayılmasını yavaşlatmak için örgün eğitim faaliyetlerine ya ara vermiş ya da öğrenim süreçlerini kısmi tedbirler olarak sürdürmüştür. Bu tedbirler, okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise seviyelerinin yanı sıra yükseköğretime kayıtlı öğrencileri de kapsamaktadır. UNESCO verilerine göre 1,4 milyara yakın öğrenci, bir başka ifadeyle dünyadaki öğrencilerin yüzde 80'inden fazlası eğitim hizmetlerinden ayrı kalmıştır. Ülkemizde de 10 Mart 2020 – 3 Ekim 2020 tarihleri arasında tüm alan ve eğitim kademelerinde yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Bu süreçte okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise kademelerindeki toplam 53 bin 191, üniversite kademesinde ise kayıtlı olduğu bildirilen 104 bin 658 öğrenci yüz yüze eğitim hizmetlerinden uzak kalmıştır (Reimers & Schleicher, 2020; KKTC-MEBK, 2020).

BÖLÜM 1**2020 COVID-19 PANDEMİSİNE KARŞI EĞİTİMDE ATILABİLECEK ADIMLARA REHBERLİK EDECEK BİR ÇERÇEVE**

Covid-19 Pandemisi nedeniyle alınacak her türlü tedbir öğrencilerin öğrenme fırsatlarını sınırlayacaktır. Öğrenmeye harcanan zamanın ya da öğrenme süresinin, öğrenme olanaklarının en sağlıklı göstergelerinden biri olduğu çok iyi bilinmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde araştırmacılar, yaz dönemi öğrenme kaybının etkilerini; uzun süreli çalışma aralarının sadece öğrenme süresinde kesintiye uğrama değil, aynı zamanda da kazanılan bilgi ve becerilerin kaybına neden olduğunu göstermiştir.

Aşağıdaki çerçeve, 18-27 Mart 2020 tarihleri arasında yapılan hızlı bir değerlendirmenin sonuçlarıyla desteklenen, içerik odaklı eğitim stratejileri gelişimine rehberlik edecek bir değerlendirmeyi içermektedir. Değerlendirmede, anketi yanıtlayanların; pandemiden kaynaklı eğitim zorlukları, bu zorluklara verdikleri tepkiler ve alternatif yollarla eğitimi yürütmek için kullanılan kaynaklar hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Anketin, Harvard Eğitim Enstitüsü'nde OECD ve Küresel Eğitim İnovasyon Girişimi ağlarında bulunan eğitimciler ve eğitim üzerinde etkisi olan kişilerin ağları aracılığıyla; "Save the Children", "WISE (Wellbeing in School & Education)" gibi çeşitli eğitim kuruluşlarındaki meslektaşların yardımıyla dağıtıldığı belirtilmektedir. Anketin her ne kadar yetkili mercileri veya paydaş grupları temsil etmese de eğitim sektöründeki çeşitli bakış açıları ve durumları yansıtan katılımcıları dahil etmeyi amaçlandığı ifade edilmiştir.

COVID-19 PANDEMİSİNE KARŞI EĞİTİMDE ATILABİLECEK ADIMLAR İÇİN KONTROL LİSTESİ

1. COVID-19 pandemisine yönelik eğitimin göstereceği yaklaşımı, geliştirme ve uygulama sorumluluğunu alacak bir çalışma ekibi ya da yönetim komitesi oluşturun. Mümkün olduğunca, çalışma ekibindeki bu kişilerin; çeşitli bölümlerin eğitim ve öğretim programı, öğretmen eğitimi, bilgi teknolojisi, öğretmen temsilcileri, veli temsilcileri, öğrenciler, uygun olduğunda sektör temsilcileri gibi eğitim sistemindeki veya okul ağındaki farklı unsurları temsil eden; önemli ve çeşitli bakış açıları getirebilecek kişilerden oluşmasını sağlayın.
2. Sosyal mesafe uygulamasının etkin olduğu dönemde uygulanmak üzere çalışma ekibi üyeleri arasında sık ve düzenli iletişimi sağlayacak bir program geliştirin.
3. Stratejiyi yönlendirecek ilkeleri tanımlayın. Örneğin: öğrencilerin ve personelin sağlığını korumak, akademik öğrenmeyi sağlamak, öğrencilere, fakülte veya eğitim kurumuna duygusal destek sağlamak. Bu ilkeler, öncelik olarak yapılması gerekenlere odaklanılmasını sağlayacak, zaman ve diğer sınırlı kaynakların önceliklendirilmesine yardımcı olacaktır.
4. Halk sağlığı yetkilileri ile koordinasyon mekanizmaları oluşturun böylece eğitim hareketleri eşzamanlı olur, halk sağlığı hedef ve stratejilerinin geliştirilmesine yardımcı olur; örneğin öğrencileri, velileri, öğretmenleri ve personeli sosyal mesafenin gerekliliği konusunda eğitmek.
5. Eğitim verme yöntemlerinin aksadığını göz önüne alarak, öğretim programının hedeflerini yeniden önceliklendirin. Sosyal uzaklaşma döneminde neler öğrenilmesi gerektiğini tanımlayın.
6. Sosyal uzaklaşma dönemi sona erdiğinde, kaybedilen öğrenme süresini geri kazanmak için uygulanabilirlik belirleyin; örneğin yeni akademik yıl başlamadan önce tatil döneminde, yoğun bir gözden geçirme ve tekrar yapılması gibi.
7. Eğitim verme araçlarını tanımlayın. Bu araçlar; mümkünse etkileşim için en çok değişkenlik ve fırsat sağladığı için çevrimiçi öğrenmeyi içermelidir. Eğer bütün öğrencilerin gerekli cihazları veya bağlantıları yoksa bunları onlara sağlamanın yollarını arayın. Bu cihazlar ve bağlantı için gerekli kaynakları sağlayacak olan özel sektör ve topluluklarla ortaklıkları araştırın.
8. Öğretmenlerin; mümkünse doğrudan yönlendirme veya kendi kendine öğrenebilmeleri için rehberlik yoluyla; öğrencilerin yeni durumda öğrenmelerini etkili bir şekilde yönlendirip desteklemeleri için rollerini ve beklentileri açıkça tanımlayın.
9. Öğretim programının hedefleri, stratejileri, önerilen faaliyetler ve ek kaynaklar hakkında öğretmenler, öğrenciler ve veliler ile iletişim kurmak için bir internet sitesi oluşturun.
10. Çevrimiçi eğitim stratejisi mümkün değilse, alternatif eğitim verme yöntemleri geliştirin; bunlar televizyon programları, eğer televizyon kanalı ile ortaklık uygulanabilirse podcastler, radyo yayınları, dijital formda veya kâğıt üzerinde öğrenme paketlerini içerebilir. Bunları sağlamak için toplum kuruluşları ve özel sektör ile ortaklıkları araştırın.

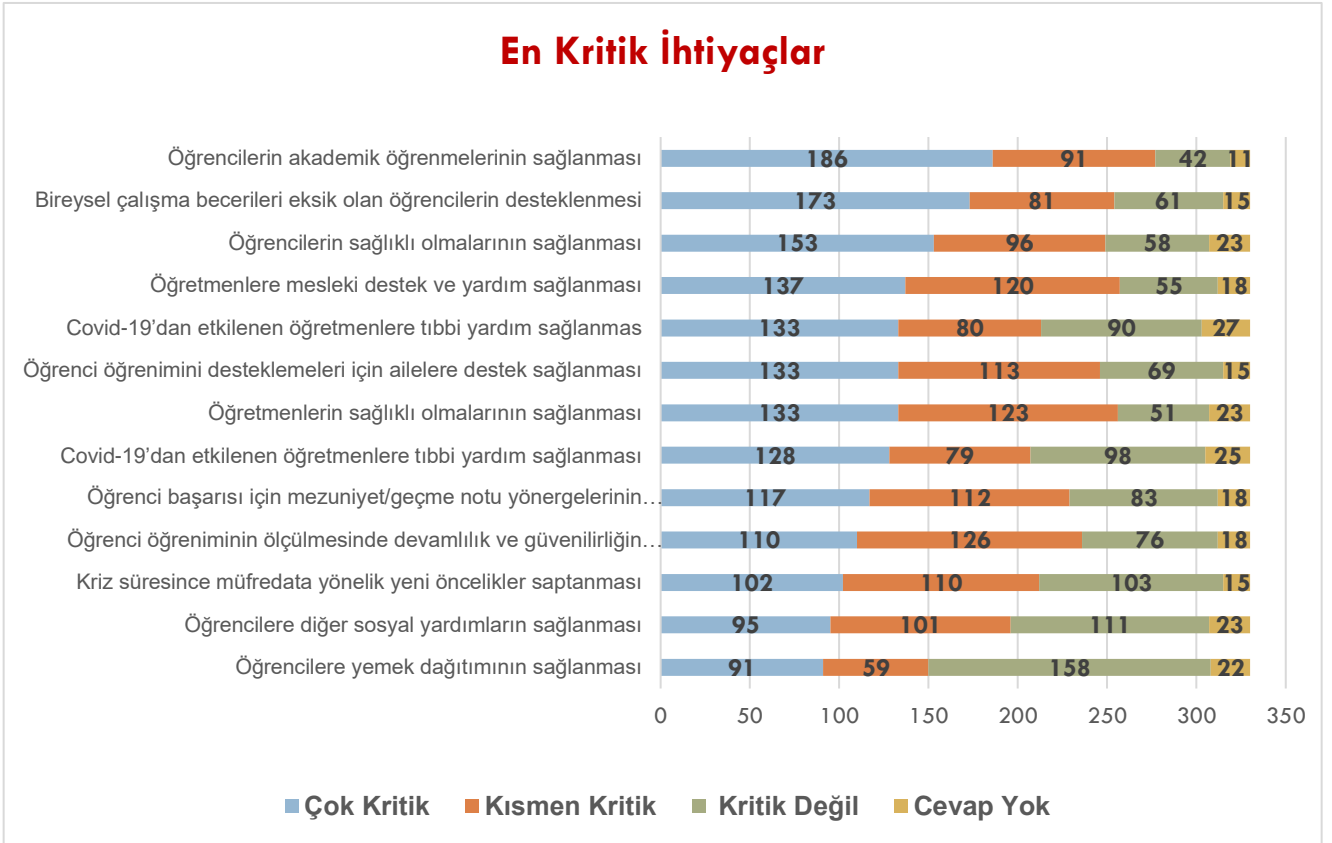

11. Alternatif eğitim planı uygulanırken en savunmasız öğrenciler ve aileler için yeterli desteği sağlayın.
12. Ortak öğrenme ve refahı artırmak için öğrenciler arasındaki iletişim ve iş birliğini geliştirin.
13. Öğretmen ve ebeveynlerin yeni eğitim yönteminde, öğrencileri destekleyebilmeleri için mesleki gelişim mekanizması oluşturun. Öğretmen işbirliğini ve profesyonel camiaları teşvik eden ve öğretmen özerkliğini arttıran yöntemler oluşturun.
14. Zorunlu olduğu takdirde kullanılmak üzere uygun öğrenci değerlendirme süreçleri tanımlayın.
15. Terfi ve mezuniyet için uygun süreçleri tanımlayın.
16. Gerektiğinde, düzenleyici çerçeveyi; çevrimiçi eğitimi ve diğer yöntemleri uygulanabilir kılacak, öğretmen özerkliğini ve işbirliğini destekleyecek şekilde gözden geçirin. Buna, alternatif eğitim planlarındaki günler için okul günü kredisi verilmesi de dâhildir.
17. Her okul, işlemlerin sürekliliği için plan geliştirmelidir. Okulları desteklemenin bir yolu da eğitim yetkililerinin, okullara, öteki okullardan seçilmiş plan örnekleri sağlamasıdır.
18. Okulun öğrencilere yemek hizmeti sağladığı durumlarda, öğrencilere ve ailelerine yiyecek dağıtmak için alternatif yöntemler geliştirin.
19. Okulun öğrencilere zihin sağlığı desteği gibi diğer sosyal hizmetler sağladığı durumlarda, alternatif hizmet biçimleri geliştirilmelidir.
20. Okullar, her bir öğrenci ile iletişim sistemi ve bir çeşit günlük yoklama yöntemi geliştirmelidir. Ebeveynlerin cep telefonuna erişimi varsa bu öğretmenlerden gelen telefon mesajı şeklinde olabilir.
21. Okullar, öğretmenler ve okul personeli ile günlük kontrol süreçleri geliştirmelidir.
22. Okullar, öğrencilerin refah ve zihinsel sağlığının korunmasını aynı zamanda da çocukların çevrimiçi tehditlere karşı korunmasını sağlamak için ekrana maruz kalınan saatler ve çevrimiçi araçların güvenli kullanımı konusunda, öğrenci ve ailelere rehberlik etmelidir.
23. Diğer okul ağ veya sistemlerini belirleyerek, yeni yöntemlerde eğitim verilmesinde hızlı iyileşmeyi teşvik edebilmek, ihtiyaçlarınız ve bunları çözme yaklaşımlarınız hakkında bilgi paylaşmak için onlarla düzenli iletişim yolları oluşturun.
24. Okul liderlerinin, başarılı olmak için ihtiyaç duydukları mali, lojistik ve ahlaki desteği almalarını sağlayın.
25. İletişim planı geliştirin. İhtiyaç durumunda, eğitim stratejisinin yürütülmesini desteklemek için önemli destek grupları ve mesajları belirleyin, bunların etkili bir şekilde çeşitli kanallardan iletişim kurmasını sağlayın.

Süreçteki En Kritik İhtiyaçlar

Covid-19 Pandemisine karşı eğitime rehberlik edecek bir çerçevenin oluşturulması amacıyla düzenlenen ankette, katılımcılardan kriz süresince verilen hükümet kararlarının önemini birkaç konuya göre sıralamaları istenmiştir. Yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. En yüksek öneme sahip olarak değerlendirilen alanlar şunlardır: **öğrenciler için akademik öğrenmenin sağlanması, bireysel çalışma yetenekleri açısından eksikliği olan öğrencilerin desteklenmesi, öğrencilerin sağlıklı olmalarının sağlanması, öğretmenlere profesyonel destek sağlanması ve öğretmenlerin sağlıklı olmasının sağlanması, öğretmenlere tıbbi yardım sağlanması.** Bununla birlikte, katılımcıların birçoğu mezuniyet koşullarının gözden geçirilmesi, ölçme sürecinin güvenilirliğinin sağlanması, öğretim programına yönelik yeni önceliklerin belirlenmesi ve öğrencilere sosyal yardım ve yemek dağıtımının sağlanması gibi başka öncelikleri de oldukça veya biraz kritik olarak değerlendirdi. Katılımcıların yanıtlarına göre sıralanan en kritik ihtiyaçlar Grafik 1.1'de gösterilmektedir.

Grafik 1.1: Krizi Karşılama Adına Aşağıdaki Önceliklerden Hangisi Daha Kritiktir?

Kaynak: Global Education Innovation at Harvard and OECD Rapid Assessment of COVID-19 Education Response. 18-27 Mart 2020

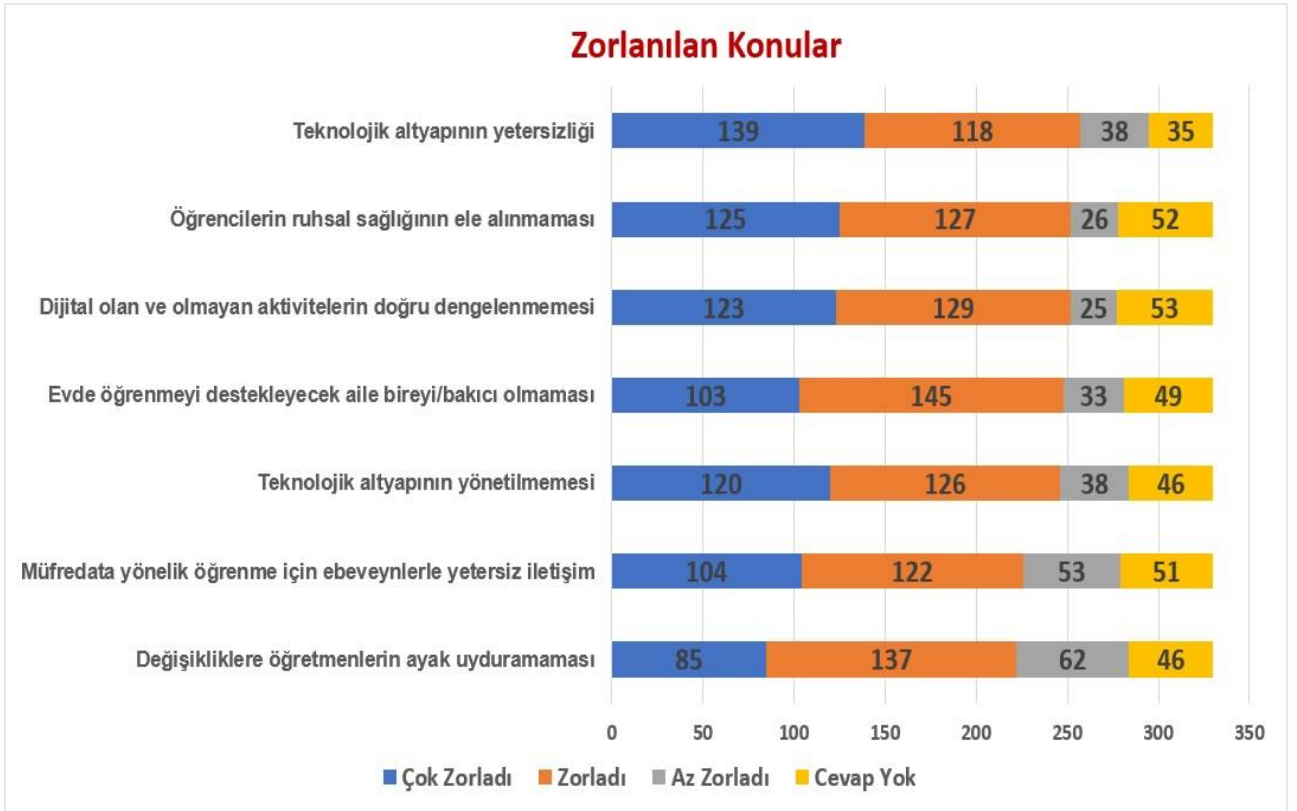
Anket sonuçlarına göre çok kritik olarak belirlenen konular öğrenciler için akademik öğrenmenin devamlılığının sağlanması, bireysel çalışma yetenekleri açısından eksikliği olan öğrencilerin desteklenmesi, öğrenci öğreniminin ölçülmesinde devamlılık ve güvenilirliğin sağlanması, öğrenci öğrenimini desteklemeleri için ailelere destek sağlanması ve öğrencilerin ve öğretmenlerin sağlıklı olmalarının sağlanmasıdır.

Süreçte En Çok Zorlanılan Konular

Çoğu kişi tarafından eğitim açısından en zorlayıcı olarak değerlendirilen alanlar teknolojik altyapının ulaşılabilirliği, öğrencilerin ruhsal sağlığının ele alınması, dijital olan ve olmayan aktivitelerin doğru bir şekilde dengelenmesi ve teknolojik altyapının yönetilmesi olduğu belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili anketten elde edilen bulgular Grafik 1.2’de gösterilmektedir. Bulgular aynı zamanda PISA 2018 (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) anketinin sonuçları ile örtüşmektedir. PISA’ya göre, Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü’ne üye ülkelerde bile, 15 yaşındaki öğrencilerin ortalama yüzde dokuzunun evde ders çalışabilecekleri sessiz bir alanları yok. PISA’da en yüksek skorları alan Güney Kore’de bile sosyoekonomik açıdan en dezavantajlı okullarda okuyan her beş öğrenciden birinin evde ders çalışabilecekleri bir alanları yok. Öğrencilerin evde çalışmalarını yapabilecekleri bir bilgisayara erişimlerinin olmaması da benzer sorunları beraberinde getirmektedir. Danimarka, Slovenya, Norveç, Polonya, Litvanya, İzlanda, Avusturya, İsviçre ve Hollanda’da, öğrencilerin yüzde 95’inden fazlası evde çalışmak için bir bilgisayarları olduğunu belirtmiştir ama Endonezya’da bu sayı sadece öğrencilerin yüzde 34’ü olduğu aktarılmaktadır. Amerika’da sosyoekonomik açıdan avantajlı okullarda okuyan 15 yaşındaki öğrencilerden neredeyse hepsinin evlerinde çalışmak için bir bilgisayarı vardır. Ancak dezavantajlı okullarda okuyan öğrencilerden sadece dörtte üçünün bilgisayara erişimi vardır ve Peru’da avantajlı okullarda okuyan öğrenciler için bu sayı yüzde 88 iken, dezavantajlı okullarda okuyan öğrenciler için rakam yüzde 17’ye düştüğü ifade edilmektedir.

Grafik 1.2: Kriz Döneminde Aşağıdakilerden Hangisi Daha Zorlayıcı Olmuştur?

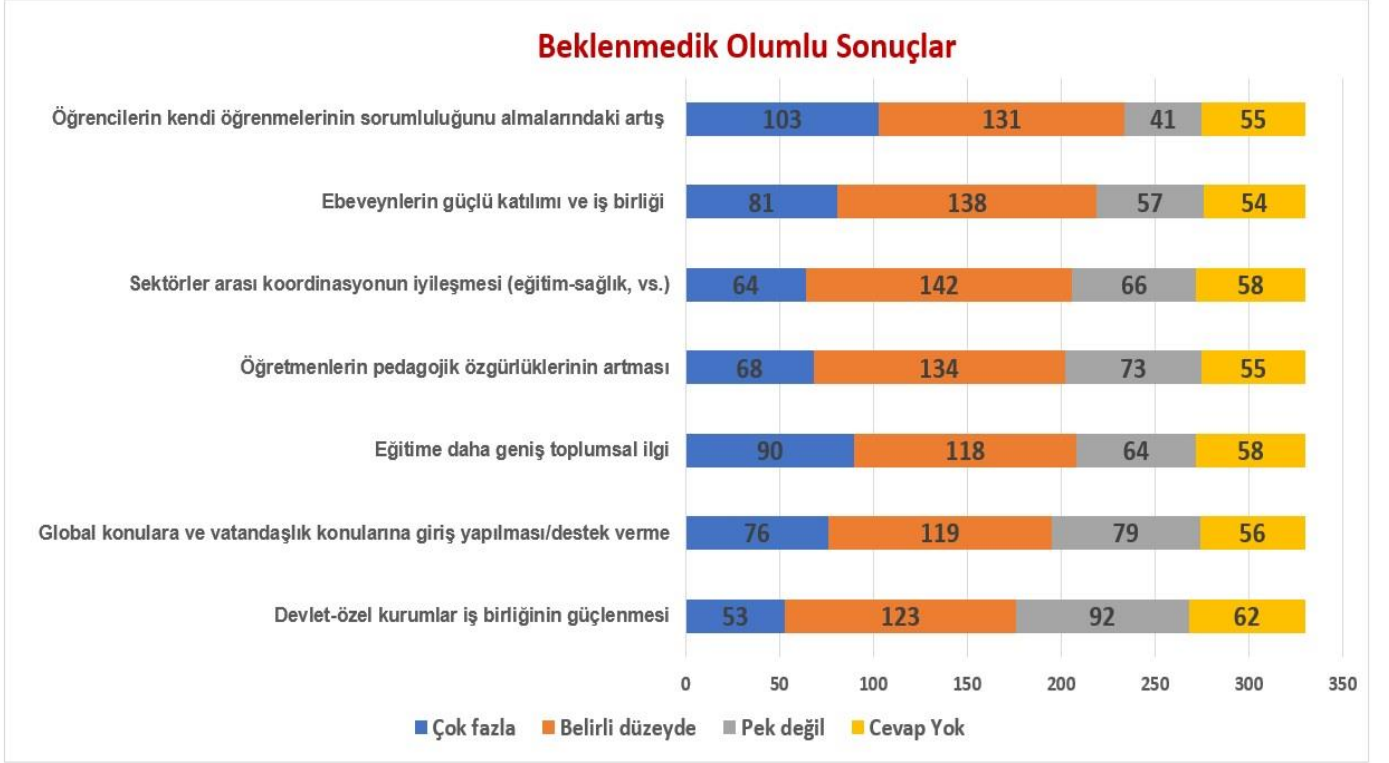

Kaynak: Global Education Innovation at Harvard and OECD Rapid Assessment of COVID-19 Education Response. 18-27 Mart 2020

Krizde Eğitim Adına Bir Umut Var mıdır?

Katılımcıların önemli bir bölümü eğitim açısından krizin getirdiği değişimlerden kaynaklı beklenmedik olumlu sonuçlar arasında teknolojilerin ve diğer yenilikçi çözümlerin öncelikler arasında teknolojilerin ve diğer yenilikçi çözümlerin öne sürülmesi ve öğrencilerin kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almalarındaki artışı görmektedir. Bu kapsamdaki bulgular Grafik 1.3'te gösterilmektedir.

Grafik 1.3: Eğitim Açısından Değişimlerden Kaynaklı Beklenmedik Olumlu Sonuçlar Olmuş mudur?

Kaynak: Global Education Innovation at Harvard and OECD Rapid Assessment of COVID-19 Education Response. 18-27 Mart 2020

Bu krizde belki de en önemli nokta öğrenme için erişim ve çevrimiçi platformların mevcudiyetidir. Hem ülkeler arasında hem ülke içindeki okullar arasında farklı oranlar olduğu söylenebilir. Ortalama olarak OECD ülkelerinde, 15 yaşındaki öğrencilerin sadece yarısının çevrimiçi öğrenme desteği platformunun mevcut olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde OECD ülkeleri genelinde dijital araçları kullanmayı öğretme ve öğrenmeyi geliştirmek için daha büyük kapasitesi olan okullara giden öğrencilerin PISA'da daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Öğretimi ve öğrenmeyi geliştirmek için dijital araçların ve bilgi teknolojilerinin verimli kullanımı, aynı zamanda okulların ilkelerine ve uygulamalarına da bağlıdır. Çevrim içi öğrenme destek platformunun varlığı gibi dijital sınıfların verimli bir şekilde kullanılmasına odaklanılması için eğitim yöneticilerinin formal bir yönergelerinin (yazılı açıklamalar, programlar veya yönergeler vs.) veya pratik uygulamalarının (düzenli yapılan toplantılar vs.) olup olmasının da 15 yaşındaki öğrencilerin PISA sonuçlarını etkilediği belirtilmektedir.

BÖLÜM 2

COVID-19 PANDEMİSİNİN KUZEY KIBRIS EĞİTİMİNE ETKİSİ

Giriş

Raporun birinci bölümünde aktarılanlardan da anlaşılacağı üzere yeni tip koronavirüs (COVID-19) tedbirleri sadece KKTC’de değil tüm ülkelerde ciddi eğitim kayıpları yaşanması ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Güçlü eğitim sistemlerine sahip ülkeler, Endüstri 4.0 ve dijital dünyanın özelliklerinden de yararlanarak uzaktan eğitim uygulamalarını daha baskın hale getirerek, eğitim kayıplarını minimum düzeyde tutma yönünde adım atmışlardır.

Kuzey Kıbrıs Halkı her koşulda eğitimin öneminin farkında olan bir toplumsal bilince sahip olmakla birlikte, eğitim sistemindeki geleneksel uygulamalara yönelik sıkı bağların ve **sistemin ihtiyaç duyduğu dönüşümlerin zamanında gerçekleştirilememiş olmasının KKTC’yi, en çok eğitim kaybı yaşayan ülkelerden birisi haline getirdiği** söylenebilir.

KEAB 2020-Eğitim Raporu, hem ortaya çıkan eğitim kayıplarını en düşük düzeyde tutabilmek ve yeni kayıpların yaşanmaması için gerekli düzenlemelerin yapılması hem de Kuzey Kıbrıs Eğitim Sistemi’nde gerçekleştirilmesi gereken değişim ve dönüşümlere işaret ederek, politika yapıcı ve eğitim yöneticilerine ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Raporun bu bölümü, yeni tip koronavirüs (COVID-19) pandemisine yönelik olarak alınan tedbirlerin Kuzey Kıbrıs eğitimine etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş araştırma bulgularından oluşmaktadır. Bulgulara bağlı olarak ortaya çıkan sonuç ve yorumlar, **“Eğitim Nasıl Etkilendi?”**, **“Eğitim Bakanlığının Kriz Yönetimi Performansı”**, **“İvedilikle Değişim ve Dönüşüme Gidilmesi Gereken Unsurlar”** olarak belirlenen üç boyutta ele alınmıştır.

Yöntem

Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem araştırmacının araştırma problemlerini anlamak için nicel ve nitel verileri birlikte topladığı iki veri setini birbirleriyle bütünleştirdiği, bu verilere bağlı kalarak sonuçlar çıkardığı bir araştırma yaklaşımı olarak kabul edilmektedir (Creswell, 2017: Çev. Edit. Sözbilir). Bu bağlamda araştırmada Nicel araştırma bölümünde araştırma sorularına yanıt bulmak için anket, nitel kısmında ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Mevcut durumu tespit etmek için yürütülen bu tür araştırmalarda örneklem oldukça geniş tutulmaktadır. Bu kapsamda araştırmada resmi ve özel olmak üzere üniversite öncesi tüm eğitim kademelerindeki KKTC okullarında öğretmen olarak görev yapan 729 katılımcıdan elde eden veriler kullanılmıştır.

Verilen Toplanması ve Analizi

Araştırmada, veri toplama araçları olarak, araştırmanın nicel kısmı için anket, nicel kısmı için de yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

1. **Anket:** Araştırmanın nicel kısmında araştırmacılar tarafından 2020 yılında geliştirilmiş kişisel bilgi formu ve anket formu kullanılmıştır. Anket formu, belirlenen amaca yönelik olarak ilk aşamada 45 maddeyi içerecek şekilde 5'li likert tipi sorulardan oluşturulmuştur. Alınan uzman görüşü ve ön uygulamalardan sonra ankete, 36 maddeden oluşan son şekli verilmiştir. Kişisel bilgi formu ve anketten elde edilen veriler betimsel istatistik işlemi ile analiz edilmiştir. Öncelikle kişisel bilgiler hakkında genel bir görüş elde etmek için betimsel istatistik işlemi yapılmış, demografik değişkenlere ait frekans ve yüzde değerleri elde edilmiştir. Likert tipi ölçeğin aritmetik ortalamalarının karşılaştırılması için puan aralıkları belirlenmiş daha sonra, katılımcıların verdiği cevaplar, her bir soru maddesi için tek yönlü istatistiksel hesaplamalar aracılığıyla veri toplama yoluna gidilmiştir.

Anket, kamu ve özel okullarda görev yapan 1012 öğretmenin e-posta adreslerini aracılığıyla bilgilendirilerek çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Çevrimiçi olarak ankete katılmaları istenen 1012 öğretmenden 729'u katılımcı olarak anketin tüm sorularına yanıt vermiştir.

2. **Yapılandırılmış Görüşme Formu:** Araştırmanın nitel kısmında veri toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler başlıca örüntüleri belirleme ve kategorilere ayırma işlemlerini kapsayan, 'içerik analizi' tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışmanın nitel kısmını oluşturan görüşme, öğretmenlerin görev yaptığı sektör (kamu / özel) ve eğitim kademesi (okul öncesi / ilkököl / ortaokul-lise / mesleki teknik öğretim) dikkate alınarak rastgele seçilmiş 14 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Yaklaşık 30 dakika süren görüşmelerde katılımcıların tüm ifadeleri not edilmiştir.

Tablo 2.1: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kadın	414	56,79%
Erkek	315	43,21%
Toplam:	729	100,00%

Tablo 2.2: Katılımcıların Görev Yaptıkları İlçelere Göre Dağılımları

İlçeler	N	%
Lefkoşa	365	50,07%
Gazimağusa	131	17,97%
Girne	178	24,42%
Güzelyurt	32	4,39%
İskele	12	1,65%
Lefke	11	1,51%
Toplam:	729	100,00%

Tablo 2.3: Katılımcıların Mezuniyetlerine Göre Dağılımları

Eğitim Durumu	N	%
Lisans	477	65,43%
Yüksek Lisans ve üzeri	252	34,57%
Toplam:	729	100,00%

Tablo 2.4: Katılımcıların Görev Yaptığı Okulların Sektör ve Eğitim Kademesi Dağılımları

Görev Yaptığı Alan	Okul Öncesi	İlkokul	Ortaokul - Lise	Mesleki Teknik Öğretim	N	%
Kamu	34	201	189	62	486	66,67%
Özel	61	95	87	0	243	33,33%
Toplam:	95	296	276	62	729	100,00%

Eğitim Nasıl Etkilendi?

Yeni tip koronavirüs (Covid-19) pandemisine karşı alınan tedbirlerin küresel anlamda eğitimi olumsuz etkilediği tüm kesimler tarafından kabul ediliyor. Eğitimin bir açık sistem oluşu, başka bir ifadeyle hemen her ailenin ya da her toplumsal sektörün doğrudan veya dolaylı olarak eğitimle ilişkili olması pandeminin eğitim üzerindeki olumsuz etkilerinin katlanarak atmasına neden oluyor. Öte yandan kimi kaynaklara atıf yapılarak ortaya konan bazı yorumlara göre “uzaktan eğitim”, “teknoloji tabanlı eğitim” ve benzer şekildeki dijital alt yapıllı eğitim-öğretim uygulamalarında 15 kat artış gösterildiği ifade edilmektedir.

Bu farklı yorumlardan yola çıkarak katılımcılara yeni tip koronavirüs (Covid-19) pandemisinin KKTC eğitimine etkileri incelenirken üç boyuttan birincisi olan “Eğitim Nasıl Etkilendi?” başlığı altında yeni tip koronavirüs pandemisi;

- “Eğitimi ne şekilde etkiledi?”
- “Eğitim üzerindeki olumsuz etkileri ne zaman ortadan kalkar?”
- “Hangi eğitim kademeleri daha çok olumsuz etkilenmiştir?” sorularına yanıt aranmıştır.

Katılımcıların yanıtları analiz edilerek elde edilen bulgular tablolar ve elde edilen bulgulara doğrultusunda oluşturulan tablolar ve yorumlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.5: Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi Eğitimi Ne Şekilde Etkiledi?

Etkilenme Derecesi	N	%
Yüksek Derecede Olumsuz	333	45,68%
Orta Derecede Olumsuz	378	51,85%
Etkilemedi	0	0,00%
Orta Derecede Olumlu	18	2,47%
Yüksek Derecede Olumlu	0	0,00%
Toplam:	729	100,00%

Tablodan da görüleceği gibi araştırmaya katılan 729 katılımcının sadece 18’i (%2,47) pandeminin ülke eğitimini olumlu yönde etkilediği görüşündedirler. Katılımcıların %51,85’i orta derecede, %45,68’i ise yüksek derecede eğitimin olumsuz olarak etkilendiği görüşünü ifade ettiler. Ayrıca, katılımcıların hiçbiri yeni tip koronavirüs pandemisinin ülke eğitimini “etkilemedi” ve/veya “yüksek derecede olumlu etkiledi” şeklinde görüş bildirmemiştir. Bu bulgular, pandeminin KKTC eğitimini **ciddi anlamda olumsuz düzeyde** etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2.6: Pandeminin Eğitim Üzerindeki Olumsuz Etkileri Ne Zaman Ortadan Kalkar?

Zaman	N	%
1 yıldan az	135	18,52%
1 ile 2 yıl arasında	404	55,42%
2 ile 3 yıl arasında	163	22,36%
3 ile 4 yıl arasında	8	1,10%
4 yıldan fazla	19	2,61%
Toplam:	729	100,00%

Tablo 2.6'dan da görüleceği üzere katılımcıların %55,42'si pandeminin eğitim üzerindeki olumsuz etkilerin 1 ile 2 yıl arasında ortadan kalkacağı görüşündedirler. Bu bulgu, KKTC eğitiminde yüksek ihtimalle **en az iki eğitim-öğretim yılında ciddi öğrenim kayıplarının yaşanabileceği** şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2.7: Hangi Eğitim Kademeleri Daha Çok Olumsuz Etkilenmiştir?

Eğitim Kademesi	N	%
Okul Öncesi	17	2,33%
İlköğretim	117	16,05%
Ortaöğretim	28	3,84%
Mesleki Teknik Öğretim	162	22,22%
Yükseköğretim	405	55,56%
Toplam:	729	100,00%

Katılımcılardan elde edilen verilere göre KKTC Eğitiminin yükseköğretim kademesi %55,56 mesleki teknik öğretim kademesi %22,22 ilköğretim kademesi %16,05 ortaöğretim kademesi %3,84 ve okul öncesi kademesi %2,33'lük oranlarda pandemiden en çok olumsuz etki yaşayacak eğitim kademeleri olarak sıralanmaktadır. Bu bulgu, olumsuz anlamda **en çok etkilenecek üç eğitim kademesinin sırayla yükseköğretim, mesleki teknik öğretim ve ilköğretim** olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Eğitim Bakanlığının Kriz Yönetimi Performansı

Hiç kuşku yok ki, yeni tip koronavirüs pandemisinde olduğu gibi ulusal ve/veya uluslararası krizlerde, kriz yönetim performansı ya da bir başka deyişle krize hazır olmak durumu son derece önemlidir. Bu önemde yola çıkarak, raporda önemli bir boyut olarak ele alınan “Eğitim Bakanlığının Kriz Yönetimi Performansı” hakkında, katılımcılara sorular sorularak bakanlığın kriz yönetim mekanizmasında iyi çalışan ve kötü çalışan unsurlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 2.8: Eğitim Bakanlığının Kriz Yönetimi Performansını En İyi Anlatan İfade Hangisidir?

Eğitim Bakanlığın Kriz Yönetimini Değerlendirme İfadesi	N	%
Kriz yönetimine dair planlı bir süreci/prosedürü yoktur. Bu nedenle kriz kötü yönetilmiştir.	450	61,73%
Kriz yönetimine dair planlı bir süreci/prosedürü yoktur. Buna rağmen kriz iyi yönetilmiştir.	180	24,69%
Kriz yönetimine dair planlı bir süreci/prosedürü vardır. Bu nedenle kriz iyi yönetmiştir.	72	9,88%
Kriz yönetimine dair planlı bir süreci/prosedürü vardır. Buna rağmen kriz kötü yönetilmiştir.	27	3,70%
Toplam:	729	100,00%

Katılımcıların %34,57'si ise Bakanlığın krizi iyi yönettiği görüşündedir. Bu görüşte olanların %24,69'u kriz yönetimine dair planlı bir süreç ya da prosedür olmamasına rağmen krizin iyi yönetildiği görüşünde iken %9,88'i ise krizin iyi yönetilmesinin nedeninin planlı bir süreç ya da prosedürün varlığından kaynaklandığı düşüncesindedir. Katılımcıların %65,43'ü Bakanlığının krizi kötü yönettiği görüşündedirler. Bunların %61,73'ü Bakanlığın kriz yönetimine dair planlı bir süreci veya prosedürü olmadığından dolayı krizin kötü yönetildiği düşüncesinde iken %3,70'i kriz yönetimine dair planlı bir süreci veya prosedürü olduğu halde krizin kötü yönetildiği düşüncesindedir. Bu bulgular ışığında **Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın kriz yönetimine dair planlı bir süreci ya da prosedürü bulunmadığı bu nedenle de koronavirüs pandemisinin eğitimde yarattığı krizi de iyi yönetemediği** şeklinde yorumlanabilir.

Öte yandan yeni tip koronavirüs pandemisinin eğitim sisteminin hangi unsurlarını daha çok etkilediği ve buna bağlı olarak da eğitim yönetimi açısından sistemin hangi boyutlarına çok önem verilerek ve kriz zamanlarında daha çok desteklenmesi gerektiği de büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamla katılımcılara, pandeminin, eğitim sisteminin hangi boyutunda daha çok olumsuz etki yaratacağı ve bu nedenle de daha çok desteklenmesi gerektiği unsurları ne olduğu sorulmuştur.

Tablo 2.9: Pandemi, Eğitim Sisteminin Hangi Boyutunda Daha Çok Olumsuz Etki Yarattı?

Sıra	Boyutlar	Etki Puan Değeri
1	Uzaktan eğitim uygulamalarına erişme imkanı olan ve olmayan öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri arasındaki farkın açılması.	4,20
2	Özel okullar ile kamu okullarına devam eden öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri arasında farkın açılması.	3,91
3	Mesleki teknik öğretim alanındaki öğrencilerin yeterlikleri.	3,84
4	Öğrencilerinin psikolojilerinin olumsuz etkilenmesi.	3,75
5	Öğrencilerin sınıf geçme ve mezuniyet işlemleri.	3,73
6	Yükseköğretim kademesinde yabancı uyruklu öğrencilerin ülkemiz üniversitelerini tercih etmesi.	3,60
7	Öğretmenlerin mesleki motivasyonları.	3,30

Not: Etki puan değerleri 1 ile 5 arasındadır.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi katılımcıların verdiği bilgilere göre; “uzaktan eğitim olanakları olan ve olmayan öğrenciler arasındaki hazır bulunuş düzeyleri arasında farkın açılması”, “özel okullar ile kamu okullarına devam eden öğrencilerin hazır bulunuş düzeyleri arasında farkın açılması” ve “mesleki teknik öğretim alanındaki öğrencilerin yeterlikleri” eğitim sisteminin en çok etkilenenler arasında ilk üç sırayı oluşturuyorlar. Bu bulgular, uzaktan eğitim olanakları olmayan ve uygulamalı öğretim gerektiren unsurların çok ciddi düzeyde olumsuz etkilendiği şeklinde yorumlanabilir.

İvedilikle Değişime – Dönüşüme Gidilmesi Gereken Unsurlar

Yeni tip koronavirüs dünyamızı yeniden şekillendiriyor. Henüz krizin ne zaman sona ereceğini bilmiyoruz ancak birçok bilim insanının genel kanaati odur ki, o gün geldiğinde dünyamız bugünden çok farklı olacak. Pandemiyle beraber eğitim sistemlerinin geleceği hakkında yapılan birçok çalışma en köklü değişimlerin eğitim dünyasında yaşanacağını içermektedir. Bu raporun ilk bölümünde bazı verileri paylaşılan “2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve” dokümanındaki bulgular da yukarıdaki tespiti desteklemektedir. Bu çalışmalarda işaret edilen temel argüman; Dünyanın daha şimdiden teknoloji ile beraber bütünleşen hibrit (melez) bir eğitim modeline doğru evrildiğidir. Bunun temel gerekçesinin de değişen dünyada değişen yetenek çeşitlerine ihtiyaç olduğu ve artık insanlığın daha önce öğrenmiş olduğu şeylerden çok farklı şeyler öğrenmesi gerektiği tezine dayanmaktadır.

KKTC Eğitim Sisteminde ivedilikle değişmesi ve dönüşmesi gereken unsurların neler olduğu ve önem derecesinin belirlenmesi için katılımcıları hem 5’li likert tipi sorular sorarak yanıtları analiz edilmiş hem de çalışmanın nitel boyutunu oluşturan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular sorularak bu konuda görüşleri toplanmıştır. Bu anlamdaki bulgular aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 2.10: KKTC Eğitiminde İvedilikle Değişime – Dönüşüme Gidilmesi Gerekenler Nelerdir?

Sıra	Unsurlar	Etki Puan Değeri
1	Okulların teknolojik altyapıları	4,70
2	Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün teknolojik alt yapısı	4,54
3	Rehberlik ve yönlendirme hizmetleri	4,47
4	Öğretme - öğrenme yöntemleri	4,40
5	Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün insan kaynakları yeterlikleri	4,35
6	Eğitim denetimi	4,33
7	Ölçme-değerlendirme yöntemleri	4,28
8	Öğretim programları (müfredat)	4,25
9	Eğitim yöneticilerinin yeterlikleri	4,21
10	Öğretmenlerin yeterlikleri	4,14
11	Kademeler arasında geçiş ve merkezi sınavlar	4,04
12	Sınıf geçme, mezuniyet koşulları	3,94

Not: Etki paun değerleri 1 ile 5 arasındadır.

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere katılımcılar verdiği yanıtlara göre “okulların teknolojik altı yapıları”, “Milli Eğitim Bakanlığı merkez örgütünün teknolojik alt yapısı”, “rehberlik ve yönlendirme hizmetleri” ivedilikler değiştirilmesi – dönüştürülmesi gereken unsurlar arasında ilk üç sırayı almıştır. Bu bulgular, **okulların ve Bakanlık merkez örgütünün teknolojik alt yapısının, öğrenme – öğretme yöntemleri, Bakanlığın insan kaynaklarının yeterlikleri, eğitim denetimi ve öğretim programlarının** öncelikli olarak değiştirilmesi – dönüştürülmesi gereken unsurlardır şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada bu kapsamda katılımcılara yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular da sorulmuştur. Katılımcıların bu sorulara verdiği yanıtlar aşağıdaki gibidir.

- *“Korona dönemi öncesi eğitim durumu bugünden daha kötüydü. Bunu avantaja çevirmek için bu durumu bir fırsat olarak nitelendiriyorum”*
- *“Covid-19 salgını sonrası dijitalleşme ve bu teknolojileri kullanma, programların ve sistemin bu ortamlara uyarlanması gerekli olacaktır, aksi halde eğitimde daha da kötü noktalara yol alacağız.”*
- *“Eğitim sistemi yeniden yapılandırılmalıdır. Üniversiteler yeni koşullara ayak uydurabilmek ve kaliteyi arttırmak için tüm paydaşlar ile sıkı bir çalışma yapmalıdırlar.”*
- *“Yeni koşullara uygun eğitim politikası geliştirilmeli.”*
- *“Bu süreç içerisinde, özel okul öğrencilerinin hemen hemen tüm derslerde yıllık müfredata uyarak çevrimiçi ders sistemi ile aralıksız devam ederken, devlet okullarındaki öğrencilerin alelade ya da eksik hazırlanmış sunumlar; slaytlar veya sanki bazı dersler hiç yokmuş gibi davranılması eğitim sistemindeki kamu ve özel okulları arasındaki uçurumu detaylı bir araştırma yapmadan bile görmemizi sağlıyor. Bu yapı ivedilikle değiştirilmelidir.”*
- *“Genel olarak eğitimin sorunları vardı. Bu kriz yapısal sorunları bir kez daha gösterdi. Kriz sürecinde bir şeyler yapılmaya çalışıldı ama çok yetersiz. Tüm paydaşlar harekete geçirilemiyor. Bakanlık tüm öğrencilere ulaşmada yetersiz. Bu durum kesinlikle değiştirilmeli.”*
- *“Kriz, eğitimde fırsat eşitliği olmadığını bir kez daha göstermiş oldu. Bakanlığın yaptığı yayınları 30 kişilik sınıflardan birkaç kişinin takip ettiğini veya edebildiğini gördük. Böylelikle eğitimde büyük değişikliklere gidilmesi gerektiğini anlamış olduk.”*
- *“Ülkemizdeki eğitim sisteminin özellikle de yükseköğretimin ‘eğitim turizmi’ odaklı olduğunu düşünüyorum. Salgının, eğitim politikamızın değişmesinde ve kaliteli yüksek öğrenim için merkezi sınava bağlılığın gerçekleşmesi gerektiğini düşünüyorum. Ortaöğretimde kalitenin artmasının tek koşulunun da sınıf geçme tüzüğüne değiştirilip bakanlık tarafından merkezi sınav yapılmasıdır diye düşünüyorum.”*

BÖLÜM 3

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuçlar

Yeni tip koronavirüs pandemisinin Kuzey Kıbrıs eğitimine etkisinin incelendiği bu raporda bulgulara göre elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir. **KKTC okullarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre;**

1. Pandemi, KKTC eğitimini **çok yüksek düzeyde olumsuz etkilemiştir.**
2. Bu etki, **en az iki eğitim-öğretim yılında ciddi öğrenim kayıplarının yaşanmasına** neden olacaktır.
3. Ortaya çıkan olumsuz etkilenmenin temel nedeni, **Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın kriz yönetimine dair planlı bir süreci ya da prosedürü bulunmaması** bu nedenle de krizi **yönetme performansının düşük olmasıdır.**
4. Olumsuz anlamda en çok etkilenen eğitim kademeleri sırayla **yükseköğretim, mesleki teknik öğretim, ilköğretim ve genel ortaöğretim** olmuştur.
5. Olumsuz anlamda en çok etkilenme yaşanan boyutlar ise;
  - **Uzaktan eğitim uygulamalarına erişme olanakları olan ve olmayan öğrenciler arasındaki bilgi ve beceri düzeyleri arasında farkın açılması**
  - **Özel okullar ile kamu okullarına devam eden öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri arasında farkın açılması**
  - **Mesleki teknik öğretim alanındaki öğrencilerin yeterlikleri** olmuştur.
6. Ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesine ve yeni bir krize karşı hazırlıklı olunması için ivedilikle değişim – düşünüm yaşanması gereken unsurlar şöyle sıralanmıştır:
  - **Okulların ve Bakanlık merkez örgütünün teknolojik alt yapısı,**
  - **Rehberlik ve yönlendirme hizmetleri**
  - **Öğrenme – öğretim yöntemleri,**
  - **Bakanlığın insan kaynaklarının yeterlikleri,**
  - **Eğitim denetimi**
  - **Ölçme – değerlendirme yöntemleri**
  - **Öğretim programları**
  - **Eğitim yöneticilerinin yeterlikleri**
  - **Öğretmenlerin yeterlikleri**
  - **Kademeler arasında geçiş ve merkezi sınavlar**
  - **Sınıf geçme, mezuniyet koşulları**

Öneriler

Yukarıda belirtilen sonuçlara bağlı olarak politika yapıcılara ve her kademedeki eğitim yöneticilerine şunlar önerilmektedir:

- Pademinin etkilerinin 1-2 yıl arasında süreceği gerçeğinden hareketler ortaya çıkan ve çıkması muhtemel ciddi öğretim kayıplarına yönelik Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı gerekli önlemleri almalıdır.
- Pandemi sürecinden en çok etkilenen alanın yüksek öğretim olduğu sonucuna bağlı olarak YÖDAK, Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ve Üniversite yönetimleri bir araya gelerek yüksek öğretim alanındaki olumsuz etkiyi en aza indirecek önlemlerin alınması sağlanmalıdır.
- Mesleki teknik öğretimin ikinci sırada olumsuz anlamda etkileneceği bulgusu da ciddiye alınmalıdır. Çünkü bir toplumun kalkınma hamlesinde teknik eleman yetiştirilmesi görevini mesleki teknik öğretim üstlenmiştir. Bu bağlamda MEKB Mesleki Teknik Öğretim Dairesi ve ilgili tüm sektör örgütleri ile işbirliği içinde pandeminin olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalıştay ve/veya arama konferansları düzenlenerek bilimsel çalışmalar yoluyla alınması gereken tedbirler belirlenmelidir.
- Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı merkez örgütü başta olmak üzere tüm okulların, uzaktan eğitim olanaklarını da içerecek şekilde teknolojik alt yapılarının güçlendirilmesine yönelik projelendirme yapılması, ülkenin kıt kaynaklarının daha doğru değerlendirilebilmesi için rasyonel planlamalara gidilmelidir.
- Uzaktan eğitim uygulamalarına erişme imkanı olan ve olmayan öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri arasındaki farkın açılması bulgusundan yola çıkılarak ekonomik açıdan bu teknolojilere sahip olamayan aile çocuklarının desteklenmesine yönelik bütünlüklü planlamalar yapılmalıdır.
- Öğrencilere 21. Yüzyıl becerilerini kazandıracak, yenilikçi bir bakış açısıyla, eğitimde değişimi içeren stratejik bir eğitim dönüşüm planı üzerinde durulması önerilmektedir.

Kaynakça

- Creswell, J. W. (2017). (Çeviri Editörü: Sözbilir, M). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. Ankara: 6 Pegem Akademi Yayıncılık.
- KKTC MEBK (Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı) (2020). *2019-2020 İstatistik Yıllığı*. Lefkoşa: KKTC MEBK Yayınları.
- OECD, PISA (2020). *Veritabanı Global Education Innovation at Harvard and OECD Rapid Assessment of COVID-19 Education Response*. 18-27 Mart 2020
- Reimers, F. M. & Schleicher A. (2020). *A Framework to Guide an Education Response to COVID-19 Pandemic of 2020 [2020 COVID-19 Pandemisine Karşı Eğitimde Atılabilecek Adımlara Rehberlik Edecek Bir Çerçeve]*. OECD Yayınları.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.